

Dr. Öğr. Üyesi Betül BALCI

İFA UĞRUNA EDİM

2. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2025

Eylül 2025

ISBN: 978-625-5697-08-0

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

“İfa Uğruna Edim” başlıklı çalışmamın ilk baskıyı yaptıktan sonra kısa sürede tükenmesi üzerine ikinci baskıyı hazırlama gereği doğmuştur. Doktora tezinden üretilen bu çalışmanın ikinci baskısında da doktora tezine ve birinci baskıya sadık kalınarak eser şekil ve esas bakımından tekrar gözden geçirilmiştir.

Bu çalışmanın ikinci baskısının yayım ve basımı aşamasında Oğuzhan ORUÇ başta olmak üzere tüm Filiz Kitabevi çalışanlarına teşekkür ederim.

Eserin Türk hukukuna ve okuyucuya faydalı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Betül BALCI

Bolu, Ağustos 2025

ÖNSÖZ

“İfa Uğruna Edim” başlıklı bu çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında doktora tezi olarak hazırlanmış olup, çalışma Prof. Dr. O. Gökhan ANTALYA, Prof. Dr. M. Tufan ÖĞÜZ, Prof. Dr. Burak ÖZEN, Prof. Dr. İpek SAĞLAM ve Doç. Dr. Nazlı HİLAL ÇELİK’ in oluşturduğu jüri tarafından oybirliği ile başarılı bulunmuştur. Kendilerine bu esere kıymetli katkılarından ve yolumu aydınlattıklarından dolayı teşekkür ederim. Tüm doktora sürecim boyunca desteğini üzerimden eksik etmeyen ve kendisiyle çalışma imkânı bulduğum için çok şanslı olduğum Tez danışmanım Prof. Dr. O. Gökhan ANTALYA’ ya ayrıca teşekkürlerimi borç bilirim. Çalışmanın hazırlanma ve tamamlanma sürecinde hep yanımda olan değerli Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi mensuplarına teşekkür ederim.

Bu çalışmanın kısa sürede yayım ve basımını üstlenen Filiz Kitabevi çalışanları ve Oğuzhan ORUÇ’a kıymetli destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Akademik yolculuğumun her aşamasında üzerimden sonsuz desteğini ve sabrını eksik etmeyen kıymetli aileme teşekkürlerimle birlikte bu eseri kendilerine ithaf ediyorum...

Dr. Betül BALCI

BOLU, Kasım 2024

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	III
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İFA KAVRAMI, BORÇLANILAN EDİME UYGUN İFA KURALI VE BU KURALIN İSTİSNALARI

I. İFA KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	3
A. İFA KAVRAMI.....	3
B. İFANIN HUKUKİ NİTELİĞİ	6
1. İfanın Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşler	6
a. Sözleşme Görüşü	6
b. Borçlunun İrade Açıklaması Görüşü.....	7
c. Maddi Fiil Görüşü.....	8
d. Sınırlı Sözleşme Görüşü.....	10
e. İfanın Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşlerin Hukuki Sonuçları	12
C. İFADA EDİMİN ROLÜ	13
1. Edim Kavramı, Unsurları ve Şartları	14
a. Edim Kavramı	14
b. Edimin Unsurları ve Şartları	15
2. Edimin Sınıflandırılması ve Edim Çeşitleri	16
a. Konusuna Göre Edim Çeşitleri	16

VIII

(1) Olumlu Edimler	16
(2) Olumsuz Edimler	17
b. İfa Süresi Bakımından Edim Çeşitleri.....	18
(1) Sürekli Edimler	19
(2) Anî Edimler.....	19
(3) Dönemli Edimler.....	20
c. Bölünmelerine Göre Edim Çeşitleri	21
3. Edim Yükümlülüğü.....	21
a. Edim Yükümlülüğü Kavramı ve Çeşitleri.....	21
b. Yan Yükümlülükler.....	24
(1) İfaya Yardımcı Yan Yükümlülükler	25
(2) Koruma Yükümlülükleri	25
(3) Edim Yükümünden Bağımsız Borç İlişkileri	26
II. BORÇLANILAN EDİME UYGUN İFA KURALI VE İSTİSNALARI.....	29
A. BORÇLANILAN EDİME UYGUN İFA KURALI	29
1. Parça Borçları Bakımından Edime Uygun İfa Kuralı	32
2. Çeşit Borçları Bakımından Edime Uygun İfa Kuralı	32
3. Para Borçları Bakımından Edime Uygun İfa Kuralı	33
a. Kaydî Para İle Yapılan Ödeme	34
b. Kripto Para İle Yapılan Ödeme.....	36
B. BORÇLANILAN EDİME UYGUN İFA KURALININ İSTİSNALARI OLARAK İFA İKAMELERİNİN AMACI VE ÇEŞİTLERİ.....	40
1. Genel Olarak	40
2. Borçlanılan Edimden Başka Bir Edimde Bulunulması İle Gütülen Amaçlar	41
a. Genel Olarak	41
b. Teminat Amacı.....	42
c. Borcun Sona Erdirilmesi Amacı	45
d. Borç Konusundan Farklı Olarak Verilen Şeyin Paraya Çevrilerek Alacağın Karşılama Amacı.....	46
3. İfa İkamelerinin Çeşitleri	48
a. Seçimlik (Alternatif) Yetki	49
(1) Genel Olarak	49

(2) Seçimlik Yetkinin Kullanılması	50
(a) Borçlu Tarafından Kullanılması	51
(b) Alacaklı Tarafından Kullanılması	53
(3) Seçimlik Yetkide İmkânsızlık ve Sonuçları	54
(a) Temel Edimin İmkânsızlaşması	54
(b) Yedek Edimin İmkânsızlaşması	55
(4) Seçimlik Yetki ile Seçimlik Borcun Karşılaştırılması	55
b. İfa Yerine Edim	57
(1) Genel Olarak	57
(2) İfa Yerine Edimin Konusu	59
(3) İfa Yerine Edim Anlaşması	60
(a) İfa Yerine Edim Anlaşmasının Ne Zaman Yapılabileceği Sorunu	61
(i) İfa Yerine Edim Anlaşmasının İfadan Önce de Yapılabileceği Görüşü	61
(ii) İfa Yerine Edim Anlaşmasının İfadan Önce Yapılamayacağı Görüşü	62
(4) İfa Yerine Edim Anlaşmasının Hukuki Niteliği	63
(a) Klasik Görüş	63
(b) İfa Sözleşmesi Görüşü	64
(c) Değiştirme Sözleşmesi Görüşü	64
(5) İfa Yerine Edimin Yenileme İle Karşılaştırılması	66
(6) İfa Yerine Edimin Hukukî Sonuçları	67
(a) Genel Olarak	67
(b) İfa Yerine Edimin Ayıplı Olması Veya Üstün Hak İddiasıyla Alacaklının Elinden Alınmış Olmasının Hukukî Sonuçları	69
(i) Satış Sözleşmesindeki Ayıp ve Zapt Hükümlerinin Uygulanabileceği Görüşü	69
(ii) Alacaklının Sözleşmeden Dönerek Asıl Edimi Tekrar Canlandırabileceği Görüşü	70
(iii). Alacaklının TBK m. 32 Hükümüne Dayanarak İfa Uğruna Edim Anlaşmasını İptal Edebileceği Görüşü	71

İKİNCİ BÖLÜM

İFA UĞRUNA EDİM

I. İFA UĞRUNA EDİM KAVRAMI	75
II. İFA UĞRUNA EDİMİN HUKUKİ DAYANAĞI	76
III. İFA UĞRUNA EDİMİN ÖNEMİ	77
IV. İFA UĞRUNA EDİMİN HUKUKİ NİTELİĞİ	80
A. VEKALET VEYA VEKALET BENZERİ SÖZLEŞME GÖRÜŞÜ	80
B. VEKALET BENZERİ İNANÇLI İŞLEM GÖRÜŞÜ	81
C. ATİPİK SÖZLEŞME GÖRÜŞÜ	82
D. ERTELEME (TECİL) ANLAŞMASI GÖRÜŞÜ	83
E. GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KANAATİMİZ	84
V. İFA UĞRUNA EDİMİN UNSURLARI	89
A. ASIL EDİM	89
B. ASIL BORCUN İFASI UĞRUNA BAŞKA BİR EDİMİN İFASI	89
C. TARAFLARIN ANLAŞMASI	90
1. Tarafların Anlaşmasının Önemi ve Fonksiyonları	90
2. Tarafların Anlaşmasının Yorumlanması ve Tamamlanması	92
3. İfa Uğruna Edim Anlaşmasının Malvarlığına Yaptığı Etki Bakımından Hukukî Nitelendirilmesi	95
4. İfa Uğruna Edim Anlaşmasının Eksikliğinin Sonuçları	97
5. İfa Uğruna Edim Anlaşmasının Kurulması ve Şekli	102
VI. İFA UĞRUNA EDİMİN KONUSU	103
A. BORÇLUNUN BİR MALVARLIĞI DEĞERİNİ ALACAKLIYA KAZANDIRMASI	104
1. Bir Şeyin Devri	104
2. Alacak ya da Diğer Hakların Devredilmesi	105
B. BORÇLUNUN ALACAKLIYA KARŞI YENİ BİR YÜKÜMLÜLÜK ALTINA GİRMESİ	105
VII. İFA UĞRUNA EDİMİN DİĞER İFA İKAMELERİ İLE KİYASLANMASI ..	107
A. İFA UĞRUNA EDİM VE İFA YERİNE EDİM	107
B. İFA UĞRUNA EDİM VE SEÇİMLİK YETKİ	110

VIII. İFA UĞRUNA EDİMİN TBK'DA GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ VE BENZER HUKUKİ MÜESSESELERLE İLİŞKİSİ	112
A. ALACAĞIN DEVRİ VE İFA UĞRUNA EDİM	112
1. Genel Olarak	112
2. İfa Uğruna Edimin Özel Bir Görünüm Biçimi Olarak İfaya Yönelik Devir (TBK m. 192)	113
3. İfa Uğruna Devrin İfa Yerine Devir ile Karşılaştırılması	114
4. İfa Uğruna Devrin Teminat Amacıyla Alacak Devri İle Karşılaştırılması	116
B. BORCUN YENİLENMESİ VE İFA UĞRUNA EDİM	118
1. Borcun Yenilenmesi ve Değişirme Sözleşmesi İle İlişkisi	118
2. Borcun Yenilenmesinin İfa Uğruna Edim İle Karşılaştırılması	119
C. HAVALE VE İFA UĞRUNA EDİM	123
1. Genel Olarak Havale	123
2. Havalenin İfa Uğruna Edimle Karşılaştırılması	125
3. Borç Üzerine Havale	127
4. İfa Uğruna Edimin Özel Görünüm Biçimi Olarak İfa Uğruna Havale (TBK m. 556/1)	128
5. Para Borcunun Banka Havalesiyle Nakit Dışı Ödenmesinin İfa Niteliği Taşıyıp Taşımadığı Sorunu	130
6. Banka Havalesi Dışında Kaydı Para İle Yapılan Diğer Ödemelerin İfa Uğruna Edim Niteliği	134
a. Çekle Yapılan Ödeme	134
b. Kredi Kartıyla Yapılan Ödeme	136
(1) POS Cihazı Aracılığıyla Yapılan Kredi Kartı Ödemeleri	140
(2) Kredi Kartıyla İnternette Ödeme	141
c. Elektronik Para, Akıllı Kart ve Elektronik Çek İle Yapılan Ödemeler	141
(1) Elektronik Para ile Yapılan Ödemeler	141
(2) Akıllı Kartla Yapılan Ödemeler	142
(3) Elektronik Çekle Yapılan Ödemeler	144
D. SOYUT BORÇ İKRARI VE İFA UĞRUNA EDİM	145
1. Genel Olarak Soyut Borç İkrarı	145
2. İfa Uğruna Yapılan Soyut Borç İkrarı ve Temel Borç İlişkisine Etkisi	147
3. Temel İlişkiden Kaynaklanan Borcun İfası Amacıyla Bono Verilmesinin İfa Uğruna Edim Niteliği	151

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İFA UĞRUNA EDİMİN HUKUKİ SONUÇLARI

I. İFA UĞRUNA EDİMİN TEMEL BORÇ İLİŞKİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	155
A. İFA UĞRUNA EDİM ANLAŞMASININ YAPILMASININ ASIL ALACAK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	155
1. Asıl Alacağa Başvurulmasının Bozucu Şarta Bağlanmış Olması	155
a. İfa Uğruna Edim Anlaşmasının Erteleme (Tecil) Anlaşmasını Da Kapsadığı Görüşü.....	156
b. İfa Uğruna Edim Def'i Bulunduğu Görüşü	159
B. İFA UĞRUNA EDİMDE BULUNULMASININ ASIL ALACAK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	160
1. Asıl Alacak Bakımından İşlemekte Olan Zamanaşımının Kesilmesi	160
a. Zamanaşımını Kesen Sebebin Ne Olduğu Sorunu	160
(1) Asıl Alacanın Borçlu Tarafından İkrar Edilmiş Olduğu Görüşü.....	160
(2) Tarafların Örtülü Erteleme Anlaşması Yaptığı Görüşü.....	161
b. Yeni Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlaması.....	162
2. Asıl Alacanın Sona Ermesi	162
a. Asıl Alacanın Tamamen Sona Ermesi.....	163
b. Asıl Alacanın Kısmen Sona Ermesi	164
c. Asıl Alacanın Sona Erme Anı	166
(1) İfa Uğruna Bir Malvarlığı Konusunun veya Alacak Üzerindeki Hakkın Kazandırılması Halinde Asıl Alacanın Sona Erme Anı.....	166
(2) Borçlunun İfa Uğruna Üstlendiği Soyut Borç İkrarından Doğan Borcu Yerine Getirmesi Halinde Asıl Alacanın Sona Ermesi	168
(a) Soyut Borç İkrarının Geçersiz Olması Halinde Asıl Alacanın Durumu	169
(b) Borçlunun Önce Asıl Alacağı İfa Etmesi Halinde Soyut Borç İkrarından Doğan Alacanın Durumu.....	170
II. ALACAKLI BAKIMINDAN İFA UĞRUNA EDİMİN SONUÇLARI	171
A. ALACAKLININ İFA UĞRUNA EDİMİ PARAYA ÇEVİRME HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜ	171
1. Genel Olarak	171
2. Alacaklının Paraya Çevirme İşleminin Sonuçları	172

B. ALACAKLININ ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜ	173
1. İfa Uğruna Edimi Muhafaza Etmede	175
2. İfa Uğruna Edimin Paraya Çevrilmesinde	175
3. Alacaklının Özen Yükümlülüğünü İhlal Etmesinin Sonuçları	176
C. İFA UĞRUNA EDİMİ PARAYA ÇEVİRME MASRAFLARI	178
D. ALACAKLININ ARTAN MEBLAĞI BORÇLUYA İADE YÜKÜMÜ	179
E. ALACAKLININ ASIL ALACAĞI TALEP HAKKI	179
1. Alacaklının Borç İlişkisinden Doğan Asıl Edimi Talep Hakkının Devam Etmesi	179
2. Alacaklının İfa Uğruna Edimi Talep Hakkı	181
3. Alacaklının Asıl Edimi ve İfa Uğruna Edimi Talep Etme Haklarının Yarışması	182
III. BORÇLU BAKIMINDAN İFA UĞRUNA EDİMİN SONUÇLARI	183
A. BORÇLUNUN BORCUNUN DEVAM ETMESİ	183
B. BORÇLUNUN İFA UĞRUNA EDİMDEKİ AYIP VEYA ZAPT NEDENİNDEN SORUMLULUĞUNUN BULUNMAMASI	184
IV. TÜRK BORÇLAR KANUNU'NDA GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ BAKIMINDAN İFA UĞRUNA EDİMİN SONUÇLARI	186
A. İFA UĞRUNA ALACAK DEVRİNİN SONUÇLARI (TBK m. 192)	186
B. İFA UĞRUNA HAVALENİN SONUÇLARI (TBK m. 556)	188
1. Temel Borç İlişkisindeki Geçersizliğin Etkisi	189
2. Havale Alıcısının Asıl Alacağını Talep Edebilmesi	191
3. Havaleyi Kabul Etmek İstemeyen Havale Alıcısının Bildirim Yükümlülüğü	192
SONUÇ	193
KAYNAKÇA	205

KISALTMALAR

Abs.	: Absatz / Absätze
Art.	: Article / Artikel
B.	: Band
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medenî Kanunu)
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts (İsviçre Federal Mahkemesi Kararları).
BGer	: Schweizerisches Bundesgericht
BGH	: Bundesgerichtshof
BK	: Berner Kommentar
Bkz. / bkz.	: Bakınız
BSK	: Basler Kommentar
C.	: Cilt
c.	: cümle
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CHK	: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht
Çev.	: Çeviren
dn.	: dipnot
E.	: Esas No
eBK	: 818 sayılı (mülga) Borçlar Kanunu
Ed. / Eds.	: Editör / Editörler
Ed.	: Editör
Erw.	: Erwägungen
eTTK	: 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi

HGer / ZH	: Handelsgericht / Zürich
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Hrsg.	: Herausgeber
İBBGK	: İctihatları Birleřtirme Büyük Genel Kurulu
İBK	: İctihadı Birleřtirme Kararı
İsvBK	: İsviçre 30 Mart 1911 tarihli Borçlar Kanunu
İsvMK	: 10 Aralık 1907 tarihli İsviçre Medenî Kanunu
K.	: Karar No
krş.	: karşılaştırınız
m.	: Madde
Müko	: Münchener Kommentar
N.	: Paragraf Numarası
OR	: Schweizerisches Obligationenrecht
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Vol.	: Volume
Y.	: Yıl
ZGB	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZK	: Zürcher Kommentar